

С нови мерки насърчават обучението на възрастни

Опростен механизъм за валидиране на уменията е сред начините за мобилизиране на „спящия потенциал“

Страниците подготви
Антоанета НАЙДЕНОВА

Пет работни групи с участието на експерти от държавни ведомства и неправителствени организации в работен порядък генерираха нови идеи и подходи, които да залегнат в правителствен документ за пътища и мерки за повишаване уменията на възрастните. На форум в Старосел те очертаха възможните варианти, които да мотивират възрастните да се включват в различни обучения; как да се създаде индивидуализирано предложение за обучение, съобразено с нуждите на всеки възрастен; как да се облекчи процедурата за валидиране на уменията от неформално учене; как да се извършва предварителна оценка на уменията за заетост преди включването на възрастните в обучение за повишаване на уменията; как да се оказва подкрепа на работодателите за повишаване квалификацията на техните работници.

„Нуждата от обучението на възрастните нараства все повече, защото животът го изисква от нас. Непрекъснатото учене и квалификация се превръщат в необходимост за успешното реализиране на пазара на труда. Затова трябва да се набележат мерки за увеличаване броя на хората, които се включват в различните обучения, и ученето през целия живот да стане по-ефективно“, категорична е зам.-министърът на образованието и науката инж. Тания Михайлова.

Предложените идеи ще залегнат в нов документ за мерки за повишаване уменията на възрастните, който ще бъде подложен на широко обсъждане. По него правителството ще може да набележи бъдещите си политики в този сектор, пояснява Валентина Дейкова – национален координатор за изпълнение на Европейската програма за учене на възрастни. Тя уточни, че в координационния съвет на Националната платформа към момента членуват над 400 институции за образование и обучение. Очаква се до края на годината броят им да надхвърли 600.

Във всяка област има и координатор, който изгражда местни структури. Основната им задача е да реализират по региони обучението на възрастните през целия живот. Препоръката на Съвета на Европа за повишаване на уменията на възрастните предвижда всички страни членки на ЕС да създадат свои механизми, документи и програми, чрез които да мобилизират така наречения „спящ потенциал“. От него се очаква да реши проблема с острия недостиг на работна ръка.

„Все по-рядко говорим за безработица. Но сме изправени пред друг проблем –

създават се нови работни места, които остават незаети заради недостигът на квалификация и липсата на нови умения,

каквито се изискват от работодателите“, каза Дейкова. От бъдещите работници вече се очаква не само да притежават необходимите технически умения, но и да влагат емоции, да мислят критично, да взимат решения. Тези компетентности трябва да започнат да се изграждат още в училището и да се надграждат и развиват през целия живот.

Нещата се променят много бързо. Днес само едно от всеки пет деца в началното училище ще работи по професия, която към момента съществува, подчерта още Валентина Дейкова. Това поставя нови задачи пред образователната система, която заксянява с промените. В същото време, секторът за учене на възрастни, който е част от образователната система, следва да реши още по-сериозни въпроси, за да може да компенсира дела на преждевременно отпадналите 12,7% от училище. Те трябва да имат шанса да бъдат част от бъдещата работна сила на България, както и двайсетте процента младежи у нас, които нито работят, нито учат. Има райони, в които около 6 – 7% от младежите на 20 – 25 г. са напълно неграмотни, не могат да

Снимка bulgarien.ahk.de

Качественото професионално образование, което отговаря на нуждите на бизнеса, е ключ за намаляване дела на младите, които нито работят, нито учат

пишат и четат. Много са и хората с основно и по-ниско образование, които са нискоквалифицирани. Това са въпроси, на които секторът за учене на възрастни, който обхваща всички лица над 16-годишна възраст, трябва да даде отговори.

Коментар на резултатите от оценката на стратегическите цели, заложи в Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 г., направи Стоян Баев – консултант по статистика на образованието. Той уточни, че по препоръки на „Евростат“ НСИ отчита обучението на възрастните за 4-седмичен и за 12-месечен период. Друг показател са преждевременно напусналите училище, следван от този за образователната структура на населението от 25 до 64 г. и за заетостта на населението от 20 до 64 г., نابлодавани от ЕК.

През 2014 г. 2,1% от населението

на възраст от 25 до 64 г. е участвало във формално или неформално обучение. През 2018 г. този процент е стигнал до 2,5. Макар че целта от 5% до 2020 г. да изглежда трудно достижима, важното е, че е налице положителна тенденция. За същия период дялът на възрастните общо в ЕС се е увеличил от 10,8 до 11,1%, жени в Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 г., направи Стоян Баев – консултант по статистика на образованието. Той уточни, че по препоръки на „Евростат“ НСИ отчита обучението на възрастните за 4-седмичен и за 12-месечен период. Друг показател са преждевременно напусналите училище, следван от този за образователната структура на населението от 25 до 64 г. и за заетостта на населението от 20 до 64 г., نابлодавани от ЕК.

Най-високи са показателите за участие в 4-седмично формално или неформално обучение при хората на възраст между 25 и 34 г. При тях дялът на обучаваните се е увеличил от 6,7 на 8,4 в периода 2014 г. – 2018 г. При 35 – 44-годишните за същия период дялът е нараснал от 1,1 до 1,4 на сто, а при 45 – 64-годишните – от 0,4 до 0,6. И всичко това – на фона на фактите, а именно, че

икономиката все повече ще разчита на по-възрастните хора, тъй като има недостиг на работна ръка.

Всяка година се препоръчват мерки за подобряване на участието на населението в различни форми на обучение. Те предвиждат по-нататъшно подобряване на образователната структура на населението при съществено повишаване качеството на образованието; проучване на грамотността на населението на възраст 16 и повече години и разработване и изпълне-

ние на програма за ограмотяване на неграмотни лица за периода до 2027 г. Стоян Баев припомни, че в Националната стратегия за учене през целия живот са заложили две цели: намаляване на неграмотните на възраст 15 – 19 г. от 2% (2011 г.) на 1,5% и за тези на възраст 20 – 29 г. от 2,3% на 1,5%. По данни от преброяването през 2011 г. неграмотните на възраст 15 и повече години са 105 267, или 1,6%, а сред ромите на същата възраст неграмотните са 35 307, или 15,5%. Следващото преброяване в България ще се направи през 2021 г.

Преждевременно напусналите на възраст 18 – 24 г. у нас въпреки големите усилия, които се полагат, напоследък, се задържа на 12,7% през 2017 и 2018 г. Целта е до 2020 г. техният дял да падне до 11%. Средно в ЕС през миналата година отпадналите от училище са били 10,6%, а целта е до 2020-а да станат 10%.

Образователната структура на населението на възраст между 25 и 64 г. бележи положителна тенденция по отношение на висшето образование. През м.г. дялът на завършили висшисти е достигнал 28,2%. Сред младите хора на възраст 30 – 34 г. този процент е 33,7 през 2018 г. Целта е през 2020 г. той да достигне 36%. Средно в Европа този дял през м.г. е бил 40,5%. По този показател е надхвърлена целта от 40 на сто до 2020-а. Тревожен обаче е фактът, че през миналата година процентът на хората с основно и по-ниско образование е леко се покачва в сравнение с предходната година от 17,2 на 17,4 на сто. Дялът на нискообразованите и нискоквалифицираните хора се е увеличил. Въпреки това в статистиката за дела на хората със средно и висше образование България стои

добре в ЕС със своите 82,8%. Начело е Литва с 94,7%, а на последно място е Португалия с 49,1%.

По отношение на заетостта на населението на възраст от 20 до 64 г. заложената в България цел за 2020 г. е 76% и е с 1% по-висока, отколкото в ЕС. През миналата година дялът на работещите българи е 72,4%, а средно в ЕС са отчетени 72,1 на сто.

„Много работим за повишаването на компетентностите на хората, но не отчитаме както трябва усвояването на умения от възрастните“, коментира председателят на Синдиката на българските учители д.и.н. Янка Такева. Според нея трябва да се набележат мерки, които да отчитат икономическите, социокултурните и политическите фактори у нас, за да се види какво пречи резултатите да бъдат добри. Янка Такева ще настоява за дискусия в парламентарната Комисия по образованието и науката на тема ученето на възрастните, за да може при нужда да се направят подходящи промени в нормативната уредба. Според нея има нужда от нов опростен механизъм за валидиране на уменията. За съжаление, сега се издават различни документи, те обаче не винаги се признават от всички работодатели.

„Обмяната на опит е изключително важна в нашата работа, за да се види в неформална среда как се отчитат нещата на практика по отношение на гражданското образование и обучението на възрастните“, каза Такева. Според нея креативното мислене и добродетелите от гражданското образование – сътрудничество, толерантност, съпричастност, дарителство и доброволчество, превръщат света в едно глобално обединение.

„За първи път при обмяната на опит ще видим как и по какъв начин работим в посока на обучението на възрастните и има ли достатъчно подготвени хора за това. Обучението на обучители на възрастни трябва да включва и личната, и социалната мотивация, както и политиките на местно, секторно и национално равнище, включително и участието на неправителствени организации, които познават хората и могат да ги мотивират да развият своите компетентности. Трябва ни още малко самочувствие, подобряване на методиката на обучение и методологията на изчисление на резултатите“, каза още Янка Такева.

Представени бяха Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE) и нейната роля за развитие на общността от професионалисти в този сектор, както и 7 добри практики по проекти, финансирани по програма „Еразъм+“ от широкия спектър от дейности в сектора за учене на възрастни, в който влизат и формалната система на образование и различни неформални обучения. Сред най-интересните практики е проектът на Младежкия център за развитие „Взаимопомощ“ от Казанлък, който последен проект е свързан с 10-дневното обучение на 30 младежи от 9 държави да оказват първа помощ на пострадали лица.

Проектът „Европейски младежки форум на селските райони“ на сдружение „Местни инициативни групи в общините Панатогорище, Стрелча и Лесичово“ постига по-добро познаване на селските райони в ЕС. 25 младежи от 5 държави, гостувайки у нас, имат възможността да опознаят и нашата култура, да подобрят езиковите си умения. Убеждават се в

ползите от правенето на земеделски бизнес по родните си места.

Европейската иновативна отворена платформа за електронен обмен на информация и устойчиво предоставяне на образование за възрастни в сферата на защитата на неприкосновеността и личните данни E-OpenSpace е друг проект. Реализира се от Комисията за защита на личните данни – координатор на Проекта. Финансира се от „Еразъм+“, а партньори са 6 организации от 4 държави. Предстои Платформата да бъде пусната в края на май на английски, български, полски, италиански и хърватски. Идеята е да може да се ползва на всичките 24 официални за ЕС езика. През E-OpenSpace хората ще имат свободен достъп до обучителни ресурси и интелектуални продукти на достъпен език, за да се запознаят със стъпките и възможностите за защита на личните данни. Платформата ще осигури възможност и на експертите от органите за защита на данните от държавите членки на ЕС да обменят помежду си обучително съдържание. Така те ще могат да се запознаят с добрите практики и с примери на колегите си и да ги използват.

МОН подготви план за действие

Министерството на образованието и науката предлага на Министерския съвет да разгледа и приеме План за действие за 2019 г. в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот (НСУЦЖ) за периода 2014 – 2020 г.

Проектът за 2019 г. има следните цели – да посочи основните дейности и задачи, предвидени за изпълнение през 2019 г., включително и източниците за тяхното финансиране; да очертае очакваните резултати в края на годината; да използва ефективна системата от индикатори за измеримост на резултатите; да определи отговорните институции и организации за изпълнение на набелязаните дейности и задачи; да подобри взаимодействието между институциите и организациите, отговорни за изпълнението на предвидените дейности и задачи.

В Плана са включени дейности и задачи, които са насочени към всички области на образованието, обучението и ученето и обхващат различни етапи от развитието на личността: предучилищното образование, общото училищно образование, професионалното образование и обучение, висшето образование и ученето на възрастни.

За осигуряване на условия за преход към функционираща национална система за учене през целия живот през 2019 г. ще бъдат изпълнени комплекс от задачи – повишаване нивото на признаване на резултатите от обучението в дейностите по мобилност; улесняване на признаването на „Европас“, на Европейския паспорт на уменията и на валидирането; разработване на две средносрочни и дългосрочни прогнози за развитието на пазара на труда; разработване на нови електронни инструменти за оценка на компетентностите. За популяризиране на ученето през целия живот сред всички български граждани за пета поредна година ще бъдат организирани национални дни, в които се очаква броят на участниците да достигне 1500.

В областта на предучилищното образование действията ще бъдат насочени към модернизирани и изграждане на материалната база на съществуващи детски градини или нови такива, както и към подобряване на достъпа до качествени предучилищни образователни дейности за децата в неравностойно положение. За целта са осигурени 11 753 354 лв. по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и 1 763 604 лв. – национално съфинансиране.

Повишаването на обхвата на децата в предучилищното образование ще се осъществява чрез три основни финансови инструмента: по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ чрез проекта „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“, Национална програма „Заедно за всяко дете“ и Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Тяхното интегрирано въздействие ще акмулира устойчивост на резултатите на прилагането на Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в застрашавана предучилищна и училищна възраст.

В училищното образование ще продължава да се прилага комплексен подход за повишаване на образователните постижения и намаляване дела на преж-

двременно напусналите училище. 120 000 ученици, които са в риск от отпадане от образователната система, ще бъдат включени в редица дейности, насочени към продължаване на задължителното обучение и пропуски при усвояването на учебното съдържание. 5000 педагогически специалисти ще бъдат обучени, за да се осигури допълнителна подкрепа на деца и ученици. Броят на педагогическите специалисти, които работят в детските градини и са преминали през обучения за признаване на скрининг тест за деца на възраст от 3 до 3,6 години, ще достигне 1750 души.

За 7000 ученици от началния и прогимназиалния етап на основното образование ще бъдат осигурени възможности за използване на музеите като образователна среда.

На 445 502 ученици от I до VII клас ще бъдат предоставени безплатни учебници, за което съфинансира е осигурила средства в размер на 20 186 080 лв.

През 2019 г. ще бъде оказана пълна подкрепа за участие на учениците в национални и международни конкурси и изяви. 88 000 ученици ще се включат в ученически спортни игри, а 140 000 – в дейности, включени в Националния календар за изяви по интереси.

Основният фокус през 2019 г. в областта на професионалното образование и обучение ще продължава да бъде професионалното обучение в работна среда, вкл. чрез организиране на стажове в предприемия по време и след завършване на обучение. 890 безработни лица, предимно младежи, ще бъдат включени в стажване или чиракуване. Очаква се до края на 2020 г. 18 655 безработни младежи до 29-годишна възраст със завършено средно или висше образование да преминат през стажове за период от 6 месеца.

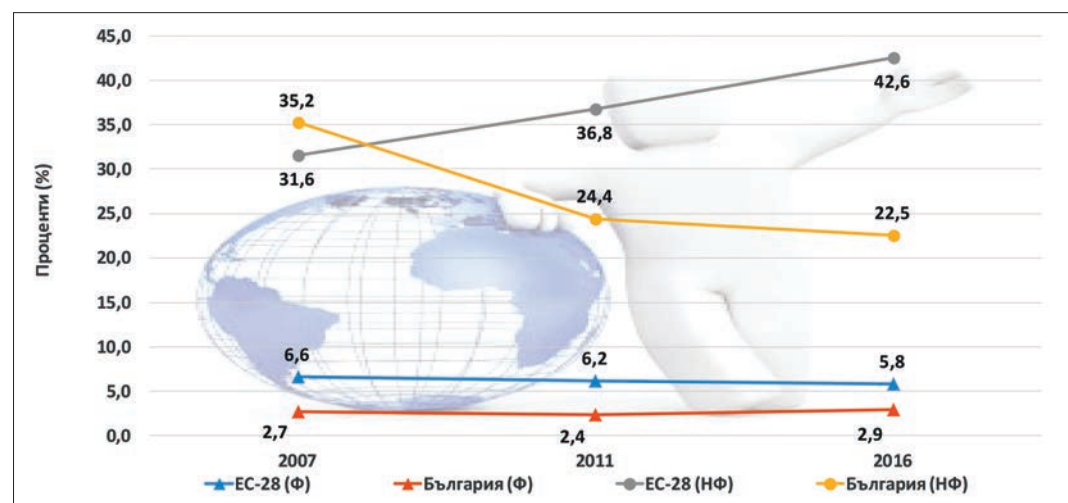
Повишаването на атрактивността на диалното обучение и засилване ролята на бизнеса се очаква да продължи чрез реализирането на 80 паралелки за обучение на ученици в тази форма на обучение.

В обучение за придобиване на ключови компетентности ще бъдат включени над 7900 безработни лица, а в различни обучения, вкл. за придобиване на професионална квалификация, до 2020 г. ще бъдат включени 39 500 икономически неактивни и безработни младежи.

През 2019 г. финансирането на достъпа до висше образование ще бъде гарантирано с осигуряване на 2000 нови кредита по Закона за кредитиране на студенти и докторанти в общ размер от 135 000 000 лв. Стимулирането на обучението във висшето образование чрез предоставяне на допълнителни стипендии се очаква да обхване 20 500 студенти, докторанти и специализанти от държавните висши училища и научни организации.

Всички резултати и продукти от взаимодействието на заинтересованите страни, постигнати в изпълнение на Европейската програма за учене на възрастни и Препоръката на Съвета за повишаване на уменията: нови възможности за възрастните, ще бъдат интегрирани в съвместните ресурси на Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE).

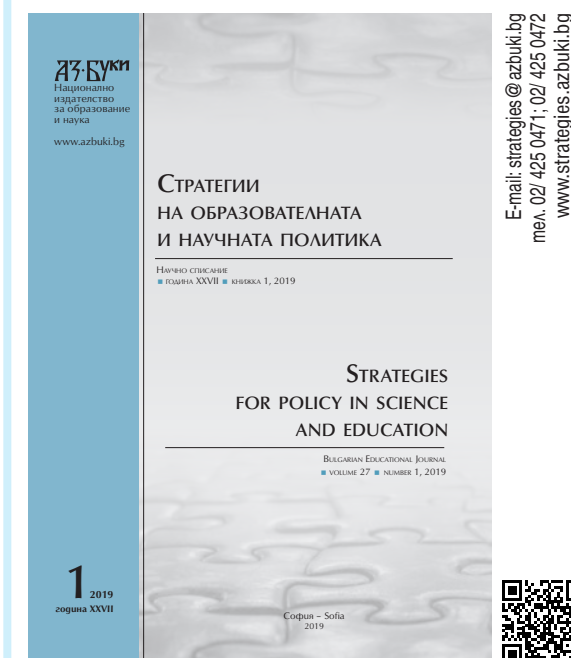
Бележки, становища и предложения по тях могат да бъдат изпращани към дирекция „Професионално образование и обучение“ – МОН, до 20 май 2019 г.

Участие на населението на възраст 25 – 64 години поотделно във формално и неформално образование или обучение – 12-месечен период (AES)

Източник: „Евростат“

Научно списание „Стратегии на образователната и научната политика“, издание на Национално издателство „Аз-буки“

Списанието се реферира и индексира в Web of Science: Emerging Sources Citation Index; The Philosopher's Index

В книжка 1/2019 г. четете:

Статията „Състоянието на българското образование“ на Ангелия Любенова и Любомир Любенов има за цел установи статуса на българското образование, като се очертават насоките за развитието в училищното и висшето образование за достигане на качествено образование, базирано на знанието.

Годишен абонамент 50 лв.